

Prežila a teď má jediný cíl:
Najít svou dceru.

Porodní bába z Berlína

ANNA STUART

AUTORKA BESTSELLERU PORODNÍ BÁBY Z OSVĚTIMI

Porodní bába z Berlína

Copyright c Anna Stuart, 2023

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Johana Tkáčová, 2026

Cover © Lisa Horton, 2026

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2026

ISBN 978-80-277-7112-7 (pdf)

Porodní bába z Berlína

ANNA STUART

přeložila Johana Tkáčová

*Pro Kate, mou úžasnou agentku, bez jejíž moudrosti, vytrvalosti,
pochopení a podpory bych se nikam nedostala. S díky a láskou
od jedné silné ženy pro druhou.*

PROLOG

OSVĚTIM-BŘEZINKA

PROSINEC 1943

ESTER

Je to zázrak. Každá asistence u porodu jí připadala kouzelná, ale teprve u vlastního dítěte pochopila, že je to zázrak. Jak mohla stvořit tuhle dokonalou drobnou bytost? Jak mohla ze svého vyzáblého těla dostat tohohle malinkého člověka? Jak mohla tvořit mléko, které její dceru živilo? A jak se jí to pro všechno na světě může i v tomhle pekle dařit dál?

Na místo, jako je tohle, žádné dítě nepatří, ale každé dítě by mělo být se svou matkou.

„Musím ji schovat,“ opakuje pořád, ale mezi tvrdými dřevěnými pryčnami není kde.

V Osvětimi-Březince nejsou žádné koberce, žádné polštáře, žádné židle. Žádná žena nemá nic než pruhovaný mundúr, v matracích je jen hrstka slámy a deky nejsou dost tlusté, aby zahřály zmrzlé končetiny. Ester své děťátko ty dva drahocenné dny udržela naživu jen díky laskavosti ostatních žen a jejich přidělům, kterých se pro ni vzdaly a bez kterých se samy jen sotva obešly. I kdyby dcerku schovala do nejhlubšího zákoutí baráku, čekala by ji jen smrt.

Pohládila spící Filipu po jemných vláscích. Byly světlé. I to byl zázrak. Blondatá miminka mají nacisti rádi. Ví, že jí děťátko vezmou

a dají ho „řádné Němce“ a díky tomu Filipa přežije. Díky tomu bude v bezpečí.

Ale nebude s Ester.

Je lepší, aby vaše dítě zemřelo s vámi, nebo žilo bez vás?

Na takové zoufalé otázky bylo v táboře nutné odpovědět. Ester tu mučivou situaci tolikrát viděla u jiných žen, ale teď cítila, jak se jí jako dýka bolestně zarývá do vlastního stále pulzujícího lůna. Filipa už je sice venku, ale její esence pořád zůstává v každé buňce Esterina těla, a když jí dceru vezmou, rozerve ji to.

A oni jí ji vezmou. Ester Filipu před vševědoucíma nenávisnými očima národního socialismu neschová, ale jednu věc udělat může.

„Musím ji označit.“

Sáhne pro tetovací jehlu. Tetovat čísla na paže židovských dětí není dovoleno, ale Ester může vytetovat své vlastní číslo do Filipina podpaží, skrýt ho do záhybů miminkovské kůže. Jednou, až tohle temné šílenství skončí, ji třeba bude moc najít. Je to chmurná naděje, ale možná zabrání tomu, že ji to úplně rozerve, možná přežije ten příšerný okamžik, až jí její drahocenné nemluvně ukradnou.

Zvedne jehlu a označí ji. Děťátko překvapeně vytřeští oči a zanaříká, ale více neprotestuje. Možná je příliš slabá, možná tomu nějakým způsobem rozumí.

„Ššš, ššš,“ uklidňuje ji Ester. „Nebude to trvat dlouho. Stojí to za to. Budeš doopravdy moje.“

Jenže bude? Ještě dva dny má Filipu v náručí. „Miluju tě,“ opakuje jí. „Miluju tě a budu tě milovat vždycky a nikdy tě nepřestanu hledat.“

Filipa na ni mrká svými modrými očkami.

Čtvrtý den se ale ode dveří baráku ozve zvolání. „Auto! Je tady auto.“

Takže jsou tu. Přišli. Ester probodne bolest z blížící se ztráty. Přitiskne si dítě blíž a políbí ho na zavřené modré oči, aby nevidělo, jak ho jeho matka předává do lačných spárů nepřítelů.

„Promiň, Filipko,“ pláče. „Hrozně moc mě to mrzí.“

Prostor dveří vyplní plíživá temnota esesáka. Z kabátu ušitého na míru se vynoří ruce s upravenými nehty a jako dravec svou kořist popadnou její dítě.

„Neubližujte jí,“ prosí.

„Proč bych jí ubližoval?“ ušklíbne se muž. „Je to řádná dcera Říše.“

Krutý kdákavý smích, klepnutí teplé boty a jsou pryč. Ester padne na zem a čeká. Bolest je intenzivní, ale buňky jí nakonec nerozerve. Nic tak vlídného se nestane. Místo toho se zatvrdí v pevnou vzteklou změť hořkého odhodlání. Nedopustí, aby jim tohle prošlo, nenechá je zvítězit.

Ono to nakonec *je* lepší, že dítě bude žít. Naděje je bolestná, ale taky dodává nejvíce síly. Najít svou holčičku je teď Esterin cíl, její úkol, smysl, který ji žene kupředu. Je to důvod, proč ve vši té špíně, chladu a strachu Osvětimi zůstat naživu.

ČÁST PRVNÍ

KAPITOLA PRVNÍ

STALINSTADT, VÝCHODNÍ NĚMECKO

ČTVRTEK 18. KVĚTNA 1961

OLIVIE

Olivii nevzbudilo bušení na dveře, dokonce ani ten mužský hlas, odměřený, ale přísný a očekávající poslušnost, ani klidná odpověď její matky. To otcovo znepokojení se jí vloudilo do spánku a vytáhlo ji z postele. Její otec byl vlídný a mírný člověk, ale dnes zněl rozzlobeně.

„Bud' s ní půjdu já, nebo nepůjde nikam.“

„Muži tam nesmí,“ ozvala se úsečná odpověď.

Olivii divoce bušilo srdce. Natáhla se pro župan, ale pak si to zamyslela. Nebude Stasi čelit v pyžamu. Popadla oblečení, které včera ledabyly přehodila přes židli. Kdyby to viděla matka, zlobila by se – na pořádek si potrpěla –, ale Olivie byla příliš unavená, aby ho poskládala do šuplíků. Ještě že tak, teď se rychle nasoukala do modré košile a černé sukně Freie Deutsche Jugend – Svobodné německé mládeže. S vlněnými punčochami a modro-bílým šátkem se neobtěžovala.

Dole stále probíhal rozhovor, ale muži už zjevně docházela trpělivost, takže spěšně otevřela dveře. Rodiče stáli vedle sebe na chodbě a ve dveřích před nimi byl podsaditý muž v těžkém kabátě, který zabíral vchod, jako by mu to tam patřilo.

„Stasi je štítem a mečem strany,“ zamumlala si pro sebe Olivie. Takhle je to učili ve škole. „Dobrý socialista se Ministerstva státní

bezpečnosti nemusí bát.“ Až dosud tomu věřila, ale jak tam ten policista uprostřed noci stál, tělem se jí nečekaně a plíživě, ale nezastavitelně začal rozlévat strach.

„Vaše žena bude zcela v bezpečí, pane,“ prohlásil policista. To oslovení dodal po krátké odmlce, a vůbec celé to ujištění bylo spíš dodatečné.

Olivina matka Ester vzhlédla ke svému muži a promluvila klidným konejšivým hlasem. V nažehlené uniformě porodní asistentky, která v měsíčním světle pronikajícím dovnitř oknem na chodbě jasně zářila, vypadala skoro přízračně.

„Je to jenom porod, Filipe. Jenom matka.“

„Je to vězenkyně, meine liebbling,“ odpověděl. „Může být nebezpečná.“

„A proto je pod dozorem,“ odsekl policista.

Začínal se zlobit a Olivie věděla, že *to* nebezpečné bylo.

„Já půjdu.“ Všichni se rozhlédli a Olivie, nechráněná, zalitovala, že si přece jen nenatáhla ty punčochy. Rozběhla se dolů a pohledem na dveře do pokoje mladších bratrů zkontrolovala, jestli sourozence nevzbudila. „Půjdu s mámou.“

„To nemusíš, kindchen,“ ujistila ji Ester.

„Nemusím, ale půjdu. Chci.“

„Dobře,“ usoudil policista. „Tak pojdte. Nemáme čas. Když jsem odcházel, řvala jako na lesy.“

Ester se pousmála. „To je normální.“

Olivii stále vnitřnosti ovíjel strach, ale matčin klid ji utěšil a ona bosýma nohama vklouzla do školních bot. Muž pohlédl na její modrou košili a se strohým souhlasným přikývnutím vzal z Filipových rukou kabát a pomohl jí do něj.

„Děkuji.“

„Opatrujte se,“ rozloučil se s nimi Filip a obě je políbil.

Pořád vypadal nesvůj, ale Olivie už se cítila jistěji. Nebyli v průšvih, pomáhali státu, tak jak měli, a strach začalo přemáhat narůstající vzrušení. Už dříve matce u porodů pomáhala, dokonce i párkrát

v noci, ale nikdy to nebylo takové drama. Nemohla se dočkat, až to zítra řekne všem ve škole.

Měsíc svítil vysoko nad Stalinstadtem a barvil nové a dokonalé socialistické město do stříbrna. Symetrické řady paneláků čnely pevně nad zemí a kouř ze sléváren, kvůli kterým tam byly postaveny, tančil k nebesům, jako by ho ta zář přitahovala. Reflektory auta žlutě ozařovaly velký obelisk naproti jejich bloku vystavěný na počest německo-sovětského přátelství a Olivie automaticky zasalutovala, jenže pak spatřila ono auto a tělem se jí znovu rozlil strach.

„Nastupte si.“

Když policista otevřel dveře chladné šedé dodávky, Olivie poodstoupila. Všichni tyhle dodávky znali, ale nikdo je nechtěl poznat zevnitř.

„Já nech–“

„Dovnitř!“ Natlačil je do malého prostoru.

„Děje se –?“ Olivie se zakoktala, ale přerušilo ji prásknutí dveří a už byly zavřené v autě.

„Nic se neděje, Liv,“ uklidnila ji matka. „Posad' se a zkus být v klidu.“

Dodávka byla rozdělená na pět miniaturních cel a v každé bylo pevné tvrdé sedátko a hák na pouta. Dvířka cel naštěstí nebyly zamčené, takže viděla matku, která úhledně a vzpřímeně seděla na sedátku s chodidly u sebe a lékařskou taškou pevně v klíně. Olivie se s bušícím srdcem pokusila vtěsnat do vedlejší cely, ale protože byla skoro o hlavu větší než matka, sotva se tam vešla. Měla dlouhé kosti – hromotlucá kukačka v hnízdě drobných, útlých vrabců –, ale aspoň díky tomu mohla nohama držet dveře otevřené a vidět na matku.

„Kam jedeme?“ zeptala se.

„To brzo zjistíme, zlatíčko.“

Olivie váhavě přikývla. Nikdo ve Východním Německu nevěděl víc, než musel. Bylo to tak nejlepší. Stát měl všechno pod kontrolou a úkolem jednotlivců bylo odvádět svou práci tak, jak jim bylo řečeno. *Všichni*, připomněla si Olivie, *jsme jenom dílky velké skládačky veřejného života. Když zapadneme na své místo, bude to fungovat.* I tak

by ale bylo hezké vědět, jestli v téhle děsivé dodávce stráví minuty, hodiny nebo –

„Ou!“

Vyjekla, jak dodávka vrávoravě zastavila. Slyšely rachocení garážových vrat, pak se dodávka rozechvěle rozjela a pak znovu slyšela, jak se vrata zavírají.

Ester se k Olivii natáhla a chytila ji za ruku. „Nic se neděje,“ zopakovala.

Olivie se musela přemáhat, aby jí uvěřila, když se dveře otevřely a policista je postrkoval prázdnou bílou garáží a pak po dvou schodech do úzké, chladně osvětlené chodby vězení Ministerstva pro státní bezpečnost. Po obou stranách se táhla řada těžkých kovových dveří s obrovskými zámky a hustě zamřížovanými okýnky.

„Nedívej se,“ zašeptala Ester.

Nedalo se tomu ale vzdorovat a Olivie tu a tam zahlédla muže a ženy, většinou schoulené do klubička, na úzkých tvrdých postelích, kde neměli ani deku. Policista je popoháněl hlouběji a hlouběji do děsivé budovy a Olivie musela využít veškeré důvěry v matku, aby ji do toho pekla následovala.

„To je ono,“ zvedl policista ruku, když se chodbou prodral slabý nářek. „Slyšíte ji? Má důvod takhle řvát?“

„To zjistíme,“ opáčila Ester. „Můžou tam být komplikace.“

Policista se otrásl. Zastavil se před jedněmi železnými dveřmi, třikrát zaklepal a otevřela mu žena s mrzutým výrazem oblečená v šedozelené uniformě Volkspolizei.

„Porodní bába,“ oznámil policista a lehce Ester popostrčil dovnitř.

„Konečně!“ Vopo – jak příslušníkům Volkspolizei každý říkal – vzala Ester za paži. „Něco je s ní v nepořádku, určitě.“

Olivie vstoupila do malé místnosti za Ester a zalapala po dechu. Vězenkyně byla hubená, droboučká žena, rozhodně ne o moc starší než sedmnáctiletá Olivie, s obrovským břichem a krátkými vlasy překvapivě zelené barvy. Svíjela se v bolestech a napínala pouta, která ji držela u potrubí, jako by chtěla vylézt po tvrdé stěně.

„Něco je hodně v nepořádku,“ souhlasila Ester a vykročila k ní.
„Ta chuděra se potřebuje hýbat.“

„To nejde,“ odmítla vopo. „Musí zůstat v poutech. Může být nebezpečná.“

„Připadá vám nebezpečná?“

„No, to ne...“ Pohlédla ke dveřím, ale policista už byl pryč a jak vězeňkyni skončila kontrakce a ona se zhroucená opírala o zeď, slyšely na chodbě vzdalující se klapání jeho naleštěných bot.

„Vy mi připadáte jako schopná ženská,“ oznámila Ester policistce rázně, „a moje dcera je silná. Zvládneme to.“

Vopo přešla pohledem z Olivie na vězeňkyni.

„No dobře, ale když se to zvrtně, je to na vás.“

„Samozřejmě.“

Vopo odemkla pouta a mladá žena padla na podlahu. Ester k ní přikročila a kývla na Olivii, aby jí pomohla přesunout ji na drsnou postel.

Žena otevřela oči a zmateně vzhledla.

„Jsem mrtvá?“

Ester se na ni usmála. „Právě naopak, drahoušku, chystáš se porodit. Jak se jmenuješ?“

„Klaudie.“

„Tak, Klaudie, teď si odpočíná pak... Ach, vypadá to, že pokračujeme.“ Klaudie se zkroutila, ale Ester ji pevně držela a pohlédla jí hluboko do vyděšených očí. „Dýchej, Klaudie, takhle – nádech nosem, výdech pusou. Ták. Pracuj s bolestí. To se jen otvíráš, aby mohlo dítě ven. Dýchej, tak je to správně, výborně.“

Olivie poodstoupila a mrkáním potlačila hloupé slzy deroucí se jí do očí, když sledovala matku kouzlit s Klaudií, která se po kontrakci uvolnila na posteli.

„Krása,“ povzbudila ji Ester nenučeně. „Podíváme se, jak jsi na tom, ano? Á, výborně, už jsi hodně blízko, Klaudie. Proto to tak bolí – miminko už se chystá ven. Když mě budeš poslouchat, bude to za chvíličku za tebou a budeš mít dítě v náručí.“

Klaudie se chabě pousmála. „Kéž by tu byl Frank.“

„To je tvůj manžel?“

Přikývla. „Chtěl být se mnou. Vím, že to tak běžně nebývá, ale chtěl to, že prý je to tak správně, aby mi pomohl, pomohl...“ Místo slovy větu dokončila zavzlykáním a pak její hubené tělo sevřela nová kontrakce a ona se musela soustředit jen na dýchání.

Olivie pohlédla na vopo, která se stáhla ke dveřím, a pak zpátky na Klaudii.

„Proč jsi tady?“ zašeptala.

Klaudie slabě ukázala na své vlasy a zatáhla za zelené konce.

„Jsem podvrtný živel.“

Olivie vytřeštila oči. Neustále je varovali před tím, jak by dopadli, kdyby se vzepřeli všemocnému státu, ale nikdy ještě nepotkala nikoho, kdo by to doopravdy udělal.

„Ty?“

Dívka pokrčila rameny.

„Zřejmě. Nabarvila jsem si je jen tak, pro zábavu. Oblečení jsem měla jako pytel, tak jsem si říkala...“

Olivie se zamračila.

„Určitě jsi ale i něco udělala. Musela jsi...“

„Olivie,“ napomenula ji Ester ostře. „Teď je sotva čas na politickou debatu.“

Olivie sebou trhla.

„Ne, mami. Promiň, mami.“ Naklonila se k ní. „Je to tady ale úplná hrůza, tak –“

„Tohle není hrůza.“

Ester promluvila tak nekompromisně a pevně, že to Olivii zaskočilo. Její matka byla tak klidná, schopná a milující, až Olivie občas zapomínala, čím si prošla.

„Promiň,“ omluvila se znovu.

Ester nepatrně zavrtěla hlavou, jako by setřásala minulost, a usmála se na ni. „Nemáš se za co omlouvat, zlatíčko. Teď mi prosím podejvodu. A ten ručník. Vypadá to, že se miminko brzy objeví.“

Olivie byla ráda, že může poodejít, podala matce to, co potřebovala, a pak poodstoupila a zůstala bezpečně u Klaudiiny hlavy. Děti byly úžasný dar, to věděla. Povinností každé ženy bylo mít jich co nejvíc, aby se nahradili ti chudáci, kteří padli pod nepřátelskými zbraněmi ve válce, a až přijde čas, ona svou povinnost splní. Jen si nebyla úplně jistá, jestli toho o tom potřebuje předem tolik vědět.

Klaudie si vjela rukama do zelených vlasů, křičela, jako by ji to mělo rozervat, a Ester ji klidně hladila po zádech a chválila ji, jak jí to jde.

„Už je to tady. Děťátko jde ven, Klaudie. Ještě jednou zatlač.“

A pak najednou, za doprovodu Klaudiina křiku, se v místnosti objevil nový život.

„Je to chlapeček,“ oznámila Ester, když dítě propuklo v silný nářek. „Máš syna, Klaudie.“

Ester chlapce držela v pevném náručí a Olivie se k ní přitočila, aby se podívala. Byl obrovský. Jak to proboha mohla Klaudie zvládnout? Ester ho Olivii podala.

„Já?“ Pohlédla na vopo, ta ale postávala u dveří a přes mříž s někým mluvila.

„Prosím,“ vybědla ji Ester. „Já musím přestříhnout šňůru.“

Olivie natáhla ruce a matka jí do nich nemluvně vložila. Bylo trochu umazané, ale mělo jemnoučkou kůži a kopalo nožičkami, až Olivii zaplavil úžas.

„Je krásný.“

„Že jo?“ Ester přestříhla pulzující pupeční šňůru a přikývla. „Teď ho můžeš podat mamince.“

Klaudie už seděla a bolesti ji viditelně opustily. Natáhla ruce k dítěti a zasypala ho polibky.

„Ty můj chlapečku. Ty moje zlatíčko.“

Chlapec špulil rtíky, a když si Klaudie rozepla halenu, dychtivě se jí přisál k prsu. Klaudie sebou cukla, ale pak se poposunula a uvelebila a prsty sajícího chlapce hladila po jemných vláscích. Děťátko spokojeně zakňouralo, natáhlo ručku k té matčině a prstíčky jí reflexivně stisklo prst.

Olivie poodstoupila, jak jen to bylo v přečpané cele možné, aby Klaudii dopřála trochu soukromí, ale nemohla z nové matky a dítěte spustit oči.

„Mělas to taky takhle?“ zašeptala k Ester, která byla zaneprázdněna kontrolou placenty. Ester sebou trhla a Olivie na ni překvapeně pohlédla. „Myslím u kluků, s Mordym a Benem.“

„Ach. Aha. Ano. Jistě. První chvilky s novorozencem jsou hrozně vzácné.“

Vypadala nervózně a Olivie se na ni zvědavě podívala, ale Ester uhnula pohledem a poodstoupila k posteli.

„Dobrá práce, Klaudie.“

Klaudie odtrhla zrak z dítěte.

„Díky. Moc děkuju. Bez vás bych to nezvládla.“

„Ale to víš, že zvládla. Děťátko vědělo, co má dělat, že jo?“

Přikývla a usmála se.

„Jmenuje se –“

Přerušilo ji rozražení dveří. Všechny vzhledly a dovnitř si to nachodoval policista a pohlédl na dítě.

„Kluk,“ ohlásil. „Výborně.“ Natáhl se pro něj a vyrval ho Klaudii z náručí, tak rychle a neochvějně, že nestihla zareagovat. „Dáme ho do dobrého domova.“

„Cože?“ zalapala Klaudie po dechu. Policista už se otočil ke dveřím a ona vyskočila z postele, po hubených nohách jí stékala krev, a sápal se mu po ruce. „Jak to myslíte? Co to děláte? Je to moje dítě!“

„Už ne,“ odpověděl chladně. Olivie vyděšeně zírala na policistu v černém kabátu, ke kterému tiskl svíjející se růžový balíček. „Ty jsi podvratný živel, nebezpečí pro stát,“ pokračoval. „Nemůžeme ti svěřit výchovu dítěte. Půjde do dobrého domova, do socialistické domácnosti.“

„Nejsem žádný podvratný živel. Přisahám, nejsem.“ Klaudia teď klečela a vzlykala. „Jenom jsem si nabarvila vlasy, pro zábavu. Nic to neznamená. Jsem ve Svobodné německé mládeži, složila jsem slib, vychovám ho dobře, přísahám.“

„Bohužel, nedá se ti věřit.“ Policista pokrčil rameny, jako by jí bral čokoládovou tyčinku, ne život, který s námahou přivedla na svět.

„Prosím,“ naříkala Klaudie.

Policista se ale otočil ke dveřím a její bolest vůbec nevnímal.

A v tu chvíli mu cestu zastoupila Ester.

„Ne,“ prohlásila. Všichni v místnosti ztuhli. Ester byla malá, ale její hlas vyplnil celou místnost. „To nemůžete, pane. Nemůžete to dítě matce vzít.“

„Nemůžu?“ přimhouřil policista oči.

„Je to útlak, krutost – všechno, proti čemu jsme přece bojovali.“

„Jak se opovažujete?“ zavrčel.

Ester však hrozbu nevnímala, celé tělo se jí chvělo emocemi.

„Tohle už jsem viděla. Viděla jsem, jak vyrvávali děti matkám z náručí. Viděla jsem, jak to ubližuje, jakou bolest to způsobí. Děti matkám berou nacisti. Myslela jsem, že my jsme lepší. Myslela jsem, že socialismu jde o společné budování budoucnosti. Myslela jsem, že jde o rodinu a komunitu a sdílené hodnoty.“

„To ano, a tahle ženská, tenhle podvratný živel, naše hodnoty nesdílí.“

„Pořád je to jeho matka. To dítě pochází z jejího těla.“

„A to je nástrojem státu. Děcku se nic nestane. Bude v bezpečí a bude o něj dobře postaráno.“

„Ale nebude se o něho starat ona.“

„Protože si to nezaslouží.“

„Ale –“

„Bábo! Svoji práci jsi odvedla, teď nechej mě odvést tu moji. Jestli ta ženská prokáže oddanost státu, může si pořídit další děcko.“

„To není to stejné!“ Slova z Ester jako by sama vyjela a byla plná bolesti.

Policista couvl. „Nejste vy, Pasternaková, taky podvratný živel?“

„Ne!“ Tentokrát promluvila Olivie. „Moje matka je věrná, dobrá a poctivá.“

„Tak dávejte pozor, ať taková zůstane, jinak se sem ještě podíváte.“

A s těmito slovy odešel i s bezejmenným dítětem. Ester se zhroutila na podlahu ke Klaudii a obě společně plakaly.

Dodávka je vysadila na Alte Ladenstrasse s prvními paprsky světla nad Stalinstadtem. Olivie se vydrápala z auta a nikdy ji pohled na domov nepotěšil tak, jako když jim policista krátce poděkoval a vyrazil pryč.

„Mrzí mě, žeš to musela vidět, Liv,“ hlesla Ester. „Moc ti ale děkuju za pomoc.“

„Jsem ráda, žeš tam nemusela jít sama, mami.“

Ester se krátce a temně zasmála. „Už jsem byla na horších místech, holčičko, mnohem, mnohem horších.“

Takhle to s matkou dopadlo vždycky. Olivie věděla proč, věděla, kam ji odvezli, když jí bylo tolik, co Olivii teď. Věděla, že čas, který tam strávila, ji ovlivnil až na dřev, ale to, co viděla dneska, bylo něco nového. Studna bolesti, která byla ještě hlubší, než si Olivie předtím myslela.

Ester na ni pohlédla a pousmála se. „Vypadá to, že nastal čas.“

Olivii poskočilo srdce.

„Čas na co, mami?“

„Čas říct ti pravdu – celou pravdu.“ Chytila Olivii za ruku a přitáhla ji na lavičku před obeliskem. „Čekala jsem s tím na tvoje osmnácté narozeniny, holčičko, ale vypadá to, že Bůh má jiné plány.“ Zhluboka se nadechla a smutně se na Olivii usmála. „Víš, že ses narodila *tam*, že? Víš, že tvoje matka zemřela a tebe vzali pryč a my tě našli v sirotčinci a vzali si tě domů?“

Olivie přikývla. S její adopcí nedělali žádné tajnosti a ona chtěla říct, že je za to vděčná, ale slova jí uvízla v hrdle, protože tentokrát poprvé viděla, že to není celý příběh.

Ester polkla.

„Stejně jako tebe vzali ještě i jiné dítě, ale jeho matka nezemřela. Jeho matka... Jeho matka jsem já.“

Olivie cítila, jak jí Ester stiskla ruku, stejně jako to udělal ten chlapec Klaudii během krátké chvilky, která jim byla dopřána.

„Máš sestru, Olivie,“ pokračovala matka nakřáplým hlasem. „Nepodařilo se nám ji najít, ale někde na světě žije tvoje sestra, Bůh ji ochraňuj.“

Olivie na ni hleděla, ta nezvyklá bolest byla na Ester vidět tak jasně, jako bylo cítit ledový ranní vzduch.

„Máš dceru?“

„Ještě jednu dceru,“ opravila ji Ester jemně. „A ano, vzali mi ji v Březince, když jí bylo teprve několik dní.“

„Nikdy jsi ji nenašla?“

„Ne.“

Ester sklopila zrak a prsty nervózně popotahovala neexistující uvolněnou nitku ze své dokonalé uniformy.

„Pořád ji hledáš?“

Ester dlouho hleděla na své ruce a pak najednou vzhledla a podívala se přímo na Olivii. „Už jsme přestali.“

„Přestali jste hledat svoji dceru?“ Esterin pohled zakalil žal a Olivii to rozesmutnilo. „Teda, určitě jste k tomu měli nějaký důvod. Určitě –“

„Přestali jsme,“ přerušila ji Ester. „Měli jsme důvody. Nebo spíš jeden hlavní důvod. Bylo to správné? Nevím. Bylo to nejtěžší rozhodnutí mého života a každý den – každý, každický den – si říkám, jestli bylo správné. Ale přestali jsme.“

Olivie otevřela pusy, aby se zeptala proč, ale něco v Esterině bolestném pohledu ji zastavilo.

„Zítřka,“ slíbila Ester. „Zítřka ti řeknu víc. Teď se pojďme aspoň trochu prospat.“

Olivie přikývla a nechala se zavést do bytu, ale jejich pěkné pokoje jí najednou z nějakého důvodu připadaly o něco méně útulné než dřív, postel byla o něco méně bezpečná... A tak tam ležela a hleděla na slunce vycházející nad světem, ve kterém nejspíš někde žila dívka, jež byla opravdovější dcerou jejích milovaných rodičů než ona.

KAPITOLA DRUHÁ

CAFÉ ADLER, ZÁPADNÍ BERLÍN

PÁTEK 19. KVĚTNA 1961

KIRSTEN

„Doporučila bych vám k tomu koblihu, pane. Máme ty nejlepší v Berlíně.“ Kirsten po mladíkovi blýskla svým nejhezčím úsměvem a on se podíval do cukrářské výlohy. Ty dvě koblihy ležící na podstavci ho zjevně lákaly. „Tu druhou vám dám za polovic, když si je vezmete obě.“

„Pak ale budu muset obě sníst,“ zdvihl mladík obočí.

Byl roztomilý. Možná ne Kirstenin obvyklý typ – štíhlejší a serióznější –, ale rozhodně roztomilý.

„Nemáte nikoho, komu byste udělal radost?“ zeptala se a zdvihla k němu zrak zpod padající ofiny a doufala, že jí ty kudrliny, kvůli kterým si své blond vlasy ráno tak dlouho natáčela, pořád drží.

„Nikoho, kdo by si zasloužil ty nejlepší koblihy v Berlíně.“

Kirsten se zachichotala. „Tak to je asi opravdu budete muset obě sníst sám.“

„Nebo můžu jednu dát vám.“

Poskočilo jí srdce. Bylo mu přes dvacet a patřil k té bezva partě z technické univerzity.

„V práci jíst nesmím,“ opáčila a trochu našpulila rty.

„Můžu vám ji pohlídat, než skončíte.“

„No, to –“

„Pozor, Kirsty,“ přerušila ji kolegyně Saša vesele a vmáčkla se vedle ní, „někteří z nás tady pracují.“ A s těmito slovy se natáhla a obě koblihy sebrala.

Kirsten jen s otevřenou pusou zírala, jak je Saša podává starší paní se dvěma fňukajícími dětmi, které jí visely na sukni.

Roztomilý mladík si přehnaně povzdech. „Tak to vypadá, že pokušení je pryč,“ prohlásil.

„To si nejsem tak jistá,“ odpověděla Kirsten bez přemýšlení.

Zasmál se a Kirsten cítila, jak rudne. To se jí teda povedlo! Mladík se k ní ale naklonil a řekl: „To máte možná pravdu. Já jsem Dieter, Dieter Wohlfahrt.“

„Kirsten,“ vykoktala.

„Já vím.“

„Jak to?“

Ukázal na její jmenovku a ona zrudla ještě víc. Určitě si myslí, že je naivní malá školačka – a má pravdu.

„Kirsten Meyerová,“ dodala rychle. „Takže to dělá jednu marku, prosím.“

„Díky. Možná si tu koblihu můžeme dát příště.“ Položil marku na přepážku, vzal si kafe a otočil se k přátelům, ale pak se ještě ohlédl a dodal: „Mimochodem, líbí se mi tvoje šaty. Takový... jiný.“

Zmizel u své hlučné party sedící u okna, ještě než se zmohla na odpověď. Jedna dívka mu viditelně uvolnila místo na lavici a Kirsten sledovala, jak se Dieter vmáčkl vedle ní. Zavrtěla nad sebou hlavou. Proč by vlastně tenhle pohledný chytrý student Dieter marnil čas se sedmnáctiletou servírkou, která si sama šije šaty? Prostě se jen zachoval zdvořile.

S nuceným úsměvem se obrátila k dalšímu zákazníkovi a snažila se nezabíhat pohledem moc často ke stolu u okna, což bylo těžké. Ta dívka sedící vedle Dietera byla moc hezká, měla lesklé kaštanové vlasy a módní oblečení. Kirsten ji závistivě pozorovala a obdivovala levisky, které jí na pěkně tvarované postavě dokonale seděly. Jak hrozně by si takové přála, ale v žádném případě si je nemohla dovolit.

Tvoje šaty se mu líbily, připomněla si a pohlédla na červené kárované šaty do áčka, které si ušila podle fotek z časopisu *Twen* a jejichž výrobou strávila celé hodiny. S výsledkem byla spokojená, ale věděla, že jim chybí šmrnc kupovaného zboží a prestiž značky jako Levi's.

Být chudá je nanic, pomyslela si naštvaně, a pak sama sobě vynadala. Její matka tvrdě pracovala, aby Kirsten i její bratr byli šťastní, a chtít víc od ní bylo ubohé. Jenže věděla, že kdysi bohatí byli, a život by byl o tolik snazší, kdyby jim to bohatství zůstalo. Na jedné fotce byla jako miminko s rodiči na prahu obrovského domu v Charlottenburgu, ale to bylo za války. Po válce zmizel otec a s ním i dům.

O otce přišlo ve válce tolik dětí ze školy, že jí ten její nikdy nechyběl, jenže o dům si připadala okradená. Po prarodičích zdědili útulný byt na Bernauerstraße, přes ulici od ovdovělé tety Gretchen, a ačkoli Kirsten věděla, že by měla být vděčná, bylo těžké neuvažovat o tom, proč si Gretchen svůj byt, mnohem větší a hezčí než jejich, mohla nechat. Manželé obou sester bojovali za Německo, ale zdálo se, že jeden se ctí, kdežto druhý...

Když se Kirsten opovážila matky zeptat, co se s otcem stalo, Lotti vztekle vyletěla, že Jan „je pro ni mrtvý“, a odmítala o něm mluvit. Nikdy neřekla, že by byl mrtvý doopravdy, ale Kirsten měla za to, že je to to stejné. Její bratr Uli říkal, že byl určitě nacist a přišel o všechno svůj majetek kvůli své „nenávistné ideologii“, což tak nějak dávalo smysl, ale Kirsten o tom nechtěla moc přemýšlet.

„Dělej, Kirsten, zákazníci čekají.“

Kirsten nadskočila. „Pardon, paní Munsterová.“

Její šéfová byla milá, ale přísná a nebylo záhodno ji rozzlobit. Musela se soustředit.

Po zbytek směny Kirsten připravovala kávu, podávala koláče a myla nádobí se zářivým úsměvem, který se od ní očekával. S postupujícím večerem se studenti přesunuli ke kořalce a byli stále hlučnější. Kirsten by přísahala, že po ní Dieter neustále pokukoval, a když musela jít posbírat sklenice, vyskočil, aby jí pomohl.

„Příští rundu si musíš dát s námi,“ navrhl.

To by si ale nikdy netroufla a navíc zrovna z jukeboxu začala hrát Marlene Dietrich a ta dívka s lesklými vlasy se zvedla a začala zpívat, takže Kirsten se urychleně stáhla.

Dívka měla teplý a chraplavý hlas, a když dozpívala, celá kavárna jí zatleskala a studenti volali „Bravo, Astrid“. Saša obrátila oči v sloup a poznamenala „tak samozřejmě, že ta zatracená holka umí i zpívat“, což Kirsten trochu zlepšilo náladu. Byla ráda, když se přiblížila zavírací doba a ona mohla začít utírat stoly. Pracovala kousek od Dietera a jeho party, když dovnitř vešel její mladší bratr Uli a s příšerným nasazením zakopl o své čahounské patnáctileté nohy přímo před nimi.

Hurónsky se smáli, zatímco se Uli celý rudý škrábal na nohy.

„Čau, Kirsten,“ pozdravil až moc nahlas, „máma mě poslala, abych tě vyzvedl.“

Kirsten se málem propadla. Cítila, jak ji svědí jizva v podpaží a snažila se odolat a nedotknout se jí. Měla ji od nehody s rozpálenou pávní, z doby, kdy byla batole, a kdykoli jí bylo horko, jizva jako by se rozpálila, ale to poslední, co teď potřebovala, bylo škrábat se jako opice.

„Bacha, Kirsten,“ zvolala Astrid, „ať se taky nenatáhneš!“

„Když už, tak raději na záda,“ poznamenal jeden z chlapců.

„Jensene, nech toho!“ vyštěkl po něm Dieter, za což by Kirsten asi měla být vděčná, ale v tom zahanbení jí to bylo jedno. Proč prostě neodejdou?

Ulevilo se jí, když vyšla paní Munsterová a se založenými pažemi jim přísně oznámila, že zavírají. Se smíchem se vyhrnuli ven a dohadovali se, na kterou taneční zábavu by se měli přesunout. Kirsten se znovu pokoušela zahnat naštvání, zatímco brala do ruky jediného tanečního partnera, se kterým bude mít večer tu čest – smradlavý starý mop.

„Promiň za tu ostudu,“ omluvil se Uli, když o něco později vyšli ven a zamířili k metru.

„V pohodě,“ ujistila ho Kirsten. „Byla to jenom banda studentů.“

Uli jí nabídl rámě jako dospělý a Kirsten ho po krátkém zaváhání přijala. Byl páteční večer a v centru Berlína to žilo, lidé si vyšli na večeri nebo do kina nebo měli jako Astrid a Dieter namířeno na jednu

z mnoha tanečních zábav, které zaplavily město snažící se vzpamato-
vat z válečných strastí. Všude bylo stále plno děr po bombách, které
zničily spoustu domovů, a fasády zbylých domů byly poznamenané
kulkami, ale neustále se stavělo a díky bující ekonomice byl Berlín
odhodlán užít si lepší časy.

Kirsten se rozhledla a těšila se pohledem na své domovské město
plné zábavy. Berlín byl místem rozporů, politicky rozdělený na dvě
části, ale stále fungující jako celek. Když se Německo po válce pod do-
hledem vítězů porcovalo, Rusové si vzali východní část země a Britové,
Američané a Francouzi tu západní. Jak Rusové začali pomalu a zálud-
ně ovládat všechny vlády ve východním bloku, včetně Německé demo-
kratické republiky, spustila se napříč Evropou železná opona – hranice
z ostatných drátů sítěná hlídkami, které lidem za ní bránily odejít.

Jedinou výjimkou bylo tohle úžasné město, Berlín. Jako Hitlero-
vo hlavní město bylo považováno za speciální případ a navzdory své
poloze hluboko ve Východním Německu bylo také rozděleno napůl.
Západní Berlín byl vyhrazenými silnicemi a železničními koridory
propojen se západní Evropou a Východní Berlín byl od toho Západ-
ního oddělen jen formální hranicí kopírující staré rozdělení čtvrtí.
Například Kirstenina Bernauerstraße ležela přímo na hranici. Lidé
na její straně patřili do zóny Spojenců a lidé na druhé straně – včetně
tety Gretchen – patřili do sovětské zóny. Nikdo tomu však nepřiklá-
dal žádnou váhu.

Díky tomu mohli ti, kterým se život na Východě nelíbil, přijet do
Berlína, svobodně projít městem a nasednout na vlak za svobodou.
Úřady se to snažily kontrolovat a kohokoli s podezřelým množstvím
zavazadel zastavovaly a posílaly zpět, ale bez pořádné hranice toho
víc udělat nemohly. A uprostřed města by přece hranici stavěl jen
šílenec. Život Berličanů tedy pokračoval a oni se přesouvali mezi zó-
nami a vybírali si mezi zářivými rock'n'rollovými bary na západě a za-
kouřenými drsnějšími bary na východě podle toho, co se jim zrovna
zachtělo. A vypadalo to, že v tento teplý květnový večer jsou venku
úplně všichni.

„Nezajdeme někam na kolu, Uli?“ navrhla Kirsten spontánně.

Uli vypadal polekaně.

„Nedělala by si máma starost?“

Kirsten si povzddechla.

„Asi jo. Tak pojď, jdeme domů.“

Zabočila na schody do metra a hudba i povyk ulice byly náhle tytam.

„Ale klidně můžeme,“ prohlásil Uli, „jestli chceš. Mně to nevadí. Já bych –“

„To je v pohodě, Uli. Stejně jsem utahaná.“

Nervózně se na Kirsten podíval a ta mu něžně stiskla paži. Její bratr byl úzkostlivý člověk, ve spoustě věcí její opak. Zatímco ona byla klasicky blondatá a modrooká, on měl ty nejtmaší hnědé vlasy a oči barvy dubové kůry. Taky byl štíhlejší než ona, hlavně poté, co tak rychle vyrostl, a i když by z něj asi za rok nebo dva mohl být fešák, teď byl nemotorný a samá ruka samá noha. Ale milý.

„Pojď,“ vyzvala ho směrem k příjíždějícímu vlaku, „jaké zvíře dneska chceš být?“

Vděčně se na ni zazubil. Byla to jejich dětská hra z dob, kdy byli malí a jejich matka Lotti je pravidelně brávala do berlínské zoo. Z celého města to tam měli nejraději a šťastně se celé hodiny honili před klecemi s opicemi nebo tiskli tváře na sklo překrásného hrošího pavilonu. Vymysleli si hru „jaké zvíře chceš být“, ve které si vybrali žirafu, když uvízli někde v davu, hrocha, když trávili den na jedné z mnoha berlínských pláží u jezera, nebo opici, když byli na hřišti. Uli jednou u nedělního oběda zvedl zbytek kuřecího skeletu a prohlásil, že by chtěl být sup, načež mu ho Lotti vytrhla a opáčila, že „supů je v Německu dost, děkuju pěkně“, takže už to nikdy nezopakoval.

„Byl bych pipulka,“ usoudil teď.

„Ten pták? Proč?“

„Protože jsou to skvělí tanečníci, takže bych tě dneska mohl někam vzít.“

Zasmála se.

„Můžeme si zatančit doma.“

„Jo!“ Uli se rozzářil. „Možná, že máma vytáhne gramofon a pustí dědovy staré swingové desky.“

„To zní skvěle.“

Kirsten se na něho usmála a snažila se nepředstavovat si Dietera a Astrid a jejich stylové přátele tančící na nejnovější melodii v klubu Vana nebo v Eden Saloonu.

„Co ty?“ zeptal se Uli.

„Cože?“

„Myslím, jaké bys byla zvíře?“

„Aha, jasně. Ehm, lachtan, protože by mi lidi platili za to, že se jim předvádím.“

Uli na ni pohlédl přimhouřenýma očima. „A to bys chtěla proč?“

Pokrčila rameny. „Asi kvůli penězům. Ty bys nechtěl být bohatý, Uli?“

„Asi jo.“

„Kdysi jsme byli, víš, za války.“

„No jo, ale to byly nacistické peníze a pocházely z utrpení ostatních.“

„Pšt!“ Kirsten mu vyděšeně zakryla pusou rukou.

„To ale ještě neznamená, že jsme takoví i my,“ zamumlal přes její prsty.

„Já vím! Ale stejně... Není to něco, co by člověk musel vytrubovat do světa, ne? Jestli je to pravda.“

„Jasně, že je to pravda,“ zasyčel. „Vidělas tu uniformu, co má táta na sobě na té fotce.“

„Jo, ale uniformu nosil každý. Byla válka.“

„Ne každý na ní ale měl lebku.“

„Co?“

„Podívej se doma na jeho čepici – má tam lebku a zkřížené hnáty. Symbol SS.“

„Fakt?“

„Copak nic nevíš?“

Nakrčila nos. „O těchhle věcech vědět nechci. Je to minulost a měli bychom na ni zapomenout. Německo je teď země průmyslu a sportu a... a...“

„Zoologických zahrad?“ nadhodil.

Věděla, že se jí snaží rozveselit, ale to on vytáhl ty zatracené ese-sáky. Kirsten toho o nich moc nevěděla – ve škole se o nich zrovna neučili –, ale byla si celkem jistá, že šlo o Hitlerovu elitní jednotku, ty, co vedli ghetta a koncentrační tábory. Už se jí tancovat nechtělo. Neměla ani chuť na kakao, které jí Lotti určitě připraví, ani si povídat o tom, jaký měla den. Chtěla jen do postele a spát.

„Vystupujeme, Kirsty. Už jsme skoro doma.“

Bratr po ní stále vrhal nervózní pohledy a ona se snažila mít s ním během krátké cesty po BernauerstraÙe k číslu 106 trpělivost. Nemohla se dočkat, až se schová ve svém pokoji a bude si představovat, jak ji Dieter žádá o tanec. Do bytu v prvním patře vběhla s úlevou, která se rychle rozplynula, protože z něj uslyšela hlasy.

„Máma tu někoho má?“ zeptala se Uliho.

„O nikom nevím. Možná je to teta Gretchen?“

Zastavili se a poslouchali a vyměnili si ustarané pohledy – hlas byl hluboký a chraplavý a rozhodně mužský.

„Mami?“ zavolala Kirsten a nejistě se rukou dotkla dveří do obývacího pokoje.

„Kirsten? To je Kirsten?“ Dveře se rozletěly a stál v nich velký světlovlasý muž v hrubé košili příliš malé na jeho svalnaté paže. „No vida,“ prohlásil a rozpráhl ruce. „Hádejte, co – táta se vrátil!“

KAPITOLA TŘETÍ

ALTE LADENSTRAßE 4G, STALINSTADT

OLIVIE

Olivie otočila klíčem v zámku a vděčně vklouzla do bytu. Ucítla čerstvě upečený šábesový chléb a kuřecí polévku a slyšela tlumený cvrkot společného vaření rodičů v kuchyni. Její kamarádky vždycky žasly, že její otec varí. Některé tím dokonce pohrdaly, dokud na to nepřišla řeč ve třídě a on nebyl vychvalován jako socialistický hrdina.

„V Německé demokratické republice,“ prohlásila učitelka, „jsou si všichni soudruzi a soudružky rovni. Role na základě pohlaví jsou západní útlak, který půlce populace brání přispívat k prosperitě národa.“

To všechny umlčelo, ale doma byla realita něžnější. Filip řekl, že vařit se naučil brzy poté, co se vzali, když jako Žid kvůli nacistické okupaci nemohl pracovat, a že ho to bavilo. Někdy si dělal legraci, že mu to jde lépe než Ester, která vždy opáčila, že tedy klidně může vařit výhradně on. Olivii chutnalo jídlo od obou, ale nejraději měla, když vařili společně. Zastavila se na chodbě a nasála útěšnou atmosféru domova.

Ve škole to toho dne bylo zvláštní. Byla unavená, protože půlku noci nespala, a ještě víc kvůli tomu, co jí pověděla matka. O té do-
dávce nakonec kamarádkám neřekla nic, ani o vězení ani zelenovlasé

rodiče, kterou tak krutě připravili o dítě, a jen už chtěla být doma a dozvědět se víc o tom druhém dítěti, jež se narodilo do stejného pekla jako ona.

Olivie odjakživa věděla, že se narodila v Osvětimi a že byla adoptovaná. Ester a Filip s tím nedělali žádné tajnosti. Řekli jí o jejím skutečném otci, kterého zastřelili nacisti, i o skutečné matce Zofii, jež zemřela žalem, když jí Olivii dva dny po porodu odebrali, i o tetě, která šla do plynu hned po příjezdu na *to místo* a po které se Olivie jmenovala. Vyprávěli jí i o tom, jak ji jako zázrakem našli v sirotčinci a díky číslu 58031, jež jí Ester vytetovala do podpaží, kde ho stále měla, věděli, že je to ona.

Neustále jí opakovali, jakou mají radost, že se stala součástí jejich rodiny, a ona neměla důvod tomu nevěřit. I poté, co se jim narodili Mordechaj a potom Ben – jejich pravé, biologické děti –, si byla jistá jejich láskou a asi i svou výlučností jako jejich jediná dcera. Jenže celou dobu tu byla i tahle druhá dívka. Celou tu dobu ji určitě hledali. Samozřejmě, že hledali, nic jiného by nedávalo smysl. Olivie to naprosto chápala a nebyla tak pošetilá, aby si myslela, že ji kvůli tomu mají méně rádi. Přesto bylo šokující zjistit, že jim tak úplně nestačí. Že nakonec není jejich jediná dcera.

„Olivie? To jsi ty?“ Ester vyšla z kuchyně, přes uniformu měla zástěru a na zardělých tvářích šmouhu od mouky. Přispěchala k Olivii a chytila ji za ruku. „Jsem ráda, že jsi doma. Tím pádem už jsme na šábes celá rodina.“

Slovo „celá“ zdůraznila, jako by jí četla myšlenky a chtěla ji uklidnit. Olivie se vděčně usmála.

„Kluci jsou tu?“

Ester ukázala do obýváku, kde si Mordechaj s Benem hráli na zemi se stavebnicí Meccano. Cestou domů Olivie minula skupinku chlapců, kteří si na volném prostranství před obeliskem hráli na honěnou, a věděla, že její bratři, jednomu bylo deset a druhému dvanáct, by tam rádi byli taky, ale páteční večery byly u Pasternaků nedotknutelné. Chlapci na ni vesele zamávali.

Že byli Židé, nebylo žádným tajemstvím, ale na veřejnosti svou víru nijak neprezentovali. V NDR to nebylo neobvyklé. I křesťané se v zemi, kde bylo náboženství považováno za zbytečné rozptylování od všepohlcujícího života státu, drželi stranou. Olivii to nijak nevadilo. Vyhovovalo jí, že náboženství je jejich soukromá záležitost, která se týká jen jich pěti. Líbilo se jí, jak si každý pátek otec a bratři na hlavu nasadili kipu umně vyšitou Filipem. Líbilo se jí, jak s matkou zapalovaly šábesové svíce a nalévaly víno na kiduš a pak se všichni posadili a dali se do jídla.

„Proč nemáme synagogu?“ zeptal se Ben nedávno, když jim Filip předčítal z Písma.

„Máme,“ odpověděla mu Ester. „Máme ji tady, doma, a v srdci.“

Ben vážně pokýval hlavou. „Postavila sis ji, když jsi byla *tam*.“

„Ano, Bene. Postavili jsem si ji v srdci, kde ji vidí jen Bůh, a tam teď klidně stojí – v mém srdci a taky v těch vašich.“

Byla to krásná myšlenka a Olivii byla blízká, ale stejně jako se vším ostatním se jí zdálo, že to není tak úplně všechno. Kdyby její rodiče nebyli Židé, nejspíš by stále žili v Lodži, kde vyrůstali. Matka by nemusela projít Osvětimí a otec vražednými poli v Chełmnu. Mluvili by pořád rodnou polštinou a chodili do opravdové cihlové synagogy s ostatními. Poláci ale o těch svých pár přeživších Židů po válce nestáli. Zastrášovali je a pronásledovali, a když v létě roku 1946 došlo k násilnému pogromu v Kielcích, jen dvě hodiny na jih od Lodže, při kterém bylo čtyřicet Židů zabito, Ester s Filipem se rozhodli svou vlast opustit.

Vyprávěli Olivii o tom, jak bolestně ironické bylo skončit v Německu, ale jakmile Ester v Berlíně dokončila výcvik na porodní asistentku, přestěhovali se do nedalekého Stalinstadtu. Šlo o nově postavené město s novými úmysly a oni se třemi malými dětmi využili příležitosti začít znova. Dokonce dceři změnili jméno z polské Oliwie na německou Olivii. Z Ester se stala vážená porodní asistentka a Filip vedl oddělení s dámskou módou státního obchodu s textilem a využíval své dovednosti za šicím strojem k „úpravám“ standardních

kousků z Konzumu, které díky tomu byly stylovější a stalinistadtským šťastlivkyním lépe seděly. Vždy zastávali názor, že život tam byl dobrý.

„Chceš se před večeří převléknout?“ zeptala se jí Ester.

„A ty?“ zasmála se Olivie a ukázala na matčinu uniformu.

Ester se na sebe podívala a zavrtěla hlavou.

„Úplně jsem zapomněla. Pojd', hodíme se spolu do gala.“

Převléknout se do nejlepších šatů a připojit se k mužskému osazenstvu u stolu netrvalo dlouho. Všichni se postavili, sklonili hlavu a Filip odříkal kiduš a pak se podávalo jídlo a začalo se povídat. Mordechaj vybrali do šachového družstva a Ben vyhrál vědeckou soutěž. Filipovi darovala vděčná zákaznice celé kuře, protože jí vyšívaný lem běžných domácích šatů udělal takovou radost, takže polévka byla hutná a výtečná.

Olivie se podělila o novinku, že ji požádali, aby byla příští týden kapitánkou tenisového družstva v mládežnické soutěži, a rodina, třebaže docela zmatená z jejího zájmu o sport, si na ni nadšeně připila. Poděkovala jim a potlačila neklid z toho, jak tím vynikla její odlišnost. Nemohla si pomoci a uvažovala, v čem asi byla dobrá jejich opravdová dcera. Byla taky tak útlá jako rodiče a bratři? Chtěla být porodní asistentkou jako Ester? Měla...?

Zarazila se. Tohle bylo hloupé. Měla velké štěstí, že žije v takové úžasné rodině, a co záleželo na tom, že číslo v jejím podpaží se neshodovalo s tím, které měla matka na předloktí? Vybrali si ji a milovali ji a to byl obrovský dar.

I tak ale toužila vědět víc.

Když dojedli a sklidili talíře, Filip přinesl drahocennou tabulku čokolády a všichni se posadili a v posledních paprscích slunečního světla pronikajících šikmo oknem si tu vzácnou dobrotu vychutnali.

„Vyprávěj nám něco, mami,“ žadonil Ben a vmáčkl se mezi rodiče na pohovku.

„Jo! Vyprávěj nám!“

Mordechaj byl okamžitě u nich a posadil se Ester k nohám, ale Olivie si celá nesvá poposedla. Nikdy nechápala, proč mají bráchové

mámino vyprávění tak rádi. Nebyly to klasické pohádky na dobrou noc, nebyly v něm víly, čarodějnice ani draci. Nebo možná byli – ale až moc opravdoví.

„Proč to děláš?“ zeptala se matky jednou. „Proč nám o *tom místě* pořád vyprávíš? Nebylo by lepší na to zapomenout?“

„Bylo,“ souhlasila Ester, „ale nejde to. Takhle to můžu rozdělit do malých balíčků, které se skoro dají snést, a postupně je otvírat. Kdybych se to snažila odsunout, všechny vzpomínky by se vzedmuly a zaplavily mě. Jedině takhle je můžu mít pod kontrolou. A navíc to samozřejmě musíte vědět – musíte vědět, čeho je lidstvo schopné. Musíte se mít na pozoru, pořád.“

Olivie si nebyla jistá, jestli kluci berou to vyprávění jako varování. Připadalo jí, že spíš jako hrůzostrašné historky – stejně vzdálené jako příběhy o čarodějnicích a dracích. Jen tu bolest, kterou viděli, když se matce podívali do očí, nikdo z nich nikdy nebral na lehkou váhu.

„Vyprávěj nám o tom vánočním stromu,“ prosil teď Mordechaj.

Ester se roztřeseně nadechla a usmála se na něho. „Ty si teda umíš vybrat, Mordy.“ Přes jeho hlavu se významně podívala na Olivii a ta ucítila, jak se jí šábesová večere v žaludku rozvířila. Přitiskla k sobě polštářek jako na obranu před tím, co mohlo přijít. „Jste rozhodnutí?“

„Jsme.“

Ben sklouzl za bratrem a oba se před Ester posadili do tureckého sedu jako žáci před rabína.

„Tak dobře. Bylo to uprostřed války, o Vánocích roku 1943, a já už *tam* byla osm měsíců. Olivie se narodila tři měsíce předtím a už byla pryč, tam, kam ji vzali, než ji nějaká dobrá duše dala do sirotčince, kde jsme ji s Boží pomocí našli.“

Kluci se překvapeně zavrtěli. Tohle byla ve vyprávění novinka a Olivie si byla jistá, že matka ji tam přidala, aby ji připravila na to, co se jí chystá prozradit. Zvědavě pohlédli na svoji adoptovanou sestru, ale ve skutečnosti je zajímalo něco jiného.

„Řekni nám o tom stromu,“ naléhal Ben.

Ester se usmála na Olivii a pak stočila pohled zpět na dychtivé tváře u svých nohou.

„Donutili nás vyjít ven, do tmy a sněhu. Přinutila nás Irma Greseová.“

„Ta dozorkyně s bičem?“

„Biče měli všichni, Bene, ale ano, takhle ho používala nejhorlivěji. Řekla nám, že pro nás připravili hostinu. A opravdu, když jsme vyšly ven na mráz, stála tam uprostřed tábora velká jedlička a dozorci zapalovali svíčky připevněné k větvím, jako bychom byli někde v nějakém německém městečku. Chvilku jsme si myslely, že někde pod těmi esesáckými uniformami možná opravdu mají srdce, ale to jsme nemohly být dál od pravdy.“

Než jsme se nadály, strhli prostěradla a pod tím stromem byla hrůzostrašně vysoká hromada mrtvých těl, nahých, a ta nahoře byla ozdobená červenou mašlí. Pořád ještě občas uvažuji nad těmi lidmi, co tu mašli stříhali a přivazovali na mrtvé končetiny a dávali si záležet, aby to měli dokonalé, jen aby nám bylo ještě hůř, než už nám bylo.“ Zakašlala a pokračovala, ale bylo to spíš zavrčení než řeč. „Říkám lidí, ale lidi to nebyli – byla to monstra.“

Filip ji objal, a dokonce i Ben a Mordechaj seděli tiše a uvědomovali si, že nejde o vymyšlený příběh, ale o pravdu – něco, co matka zažila. Ester znovu zakašlala a zvedla hlavu.

„Pak ale Anna – vaše babička Anna – začala zpívat.“ Olivie zavřela oči a zkusila si představit tu hodnou starou paní, která byla v Osvětimi matčinou nejlepší přítelkyní a od té doby byla jejich náhradní babičkou. „Zpívala Tichou noc,“ pokračovala Ester, „a my se k ní jedna po druhé připojily, všechny, dokonce i Židovky. Neznaly jsme slova, ale na tom nezáleželo, ta melodie byla krásná, a jak jsme zpívaly, i když krátce, byly jsme zase lidí – ne zvířata, co se přehrabují ve špíně a ledu kvůli drobkům chleba, ale lidí, kteří cítí a pečují a milují. Tohle nám nevzali, i když se o to hodně snažili, a láska nakonec zvítězila.“

Filip ji pevně držel a Olivie viděla, jak si matka utřela slzy, a zase ji to vyděsilo. Ester málokdy plakala, dokonce ani při vyprávění ne. Při

mluvení se přísně ovládala a vždycky končila stejnými slovy – láska nakonec zvítězila. Teď se ale zdálo, že láska taky prohrála. Olivie se dívala, jak si Ester znovu a znovu skládá záhyby šatů, zatímco Filip se zvedl, aby chlapce zahnal do postele.

„Ale tati, fakt musíme?“

„Musíte. Zítra jdeme na ryby, nezapomněli jste?“

„Jo!“ Ben vyskočil. „Chytím ti rybu, mami, a přinesu ti ji domů.“

„Já chytím ještě větší,“ prohlásil Mordechaj a rozpřáhl paže, aby ukázal velikost ryby, kterou téměř jistě neuloví.

„A obě je sníme,“ zakončil to Filip neústupně. „A teď šup do postele.“

S brebentěním o prutech a sítích se hlučně přesunuli do dětského pokoje a Olivie se najednou octla sama s matkou.

„Pojď si ke mně sednout, holčičko,“ poklepala Ester rukou na pohovku a Olivie se k ní přesunula. „Mordy si teda dneska uměl vybrat. Skoro jako by to věděl.“

„Věděl co?“ zeptala se Olivie hloupě nakráplým hlasem, ale Ester si toho zjevně nevšimla.

„Že zrovna na ten Štědrý večer jsem začala rodit.“

„Moji... sestru?“

„Ano, Filipku.“

Filipka. Olivie si to jméno s nádechem zkusila říct a cítila, jak do ní vsakuje. Filipka. Filipa. Dávalo to smysl – matčin porod a otcovo jméno.

„Řekni mi o tom,“ zašeptala.

Ester jí stiskla ruku.

„Voda mi praskla přímo tam, na sněhu. Ze země se zvedl oblak páry a dozorcí si toho nevšimli jenom díky tomu vínu, co měli v sobě, a tomu, jak samolibě byli pyšní na ten svůj odporný, dárek. Anna s Naomi – mojí řeckou přítelkyní – mě dostaly do baráku a celou noc jsem rodila. Ráno jsem zmeškala nástup. Běžně by to znamenalo okamžitou smrt, ale Filipka si vybrala správný den a těm sviním to bylo jedno, protože měli plno práce se svojí vánoční hostinou.“

Pár hodin na to se narodila a já jsem chvíličku, poprvé na tom místě, byla šťastná. Opravdu šťastná. Ostatní ženy byly moc hodné. Nosily mi svůj chleba, margarín a řepu – i když Bůh ví, že neměly dost ani pro sebe, natož pro miminko – a mně se spustilo mléko a celé čtyři dny jsem se o ni mohla starat. Bylo to kouzelné. A pak přišli.“

„Kdo?“ zeptala se Olivie.

„Esesáci, ti, co vzali i tebe. Měli tam vysoké postavení a vždycky přijeli luxusním autem a miminka si vzali. Sebrali je, stejně jako ho včera sebral ten příslušník Stasi Klaudii. Tak to přece být nemá, Olivie, že ne? To se nedělá. Ženám se jejich děti brát nesmí.“

„To nesmí,“ souhlasila Olivie a vybavila si ubohou Klaudii na kolenu, jak pláče a prosí, jako by jí ten chlap vzal část duše. „Jak se ti esesáci jmenovali?“

„Meyer,“ odpověděla Ester, „a Wolfová. Ženská. Představ si to! Byla to žena a stejně brala děti. Někdy si říkám, jestli pak někdy měla vlastní, a pokud ano, tak jestli přemýšlela o tom, co nám udělala.“

„Určitě šla do vězení.“

„Možná, možná ne. Divila by ses, jak málo jich skončilo ve vězení. Někteří utekli, změnili si totožnost, uprchli ze země. A dokonce i ti, které chytili, nedopadli zase tak špatně. Kromě těch, kteří tomu všemu veleli, většina dostala jeden dva roky ve vězení a pak si zase mohli běhat po Německu, jako by se nic nestalo. Jsem jenom ráda, že jsme ve Východním Německu, protože žádný fašista by nechtěl žít v komunistickém režimu. Spokojeně si tloustnou v kapitalismu, zatímco miliony lidí dělají, co můžou, aby si dali dohromady svůj zničený život.“

„A pro tebe do toho života patří i Filipka?“

Do místnosti vklouzl Filip a položil Olivii ruku na rameno. „Víš, že tě máme rádi jako vlastní dceru, Liv?“

Ester vzhledla a po tváři jí přeběhla hrůza.

„To máme,“ přitakala. „To teda máme. Je to zázrak, že jsme tě našli, bez ohledu na Filipku. Hlavně si nemysli –“

Olivie jí stiskla ruku.

„Nemyslím. Mám vás oba moc ráda a mám obrovské štěstí, že patřím do téhle rodiny.“

„To my máme štěstí. Prostě by jen...“

Ester došla slova a Filip to dokončil za ni.

„Prostě by jen bylo hezké mít vás obě.“

„Snažili jste se ji najít?“

„Samozřejmě,“ odpověděl a posadil se vedle ní z druhé strany. Bylo tam trochu těsno, ale Olivii tenhle příval lásky vyhovoval. „Zkoušeli jsme všechno, roky – synagogy a sirotčince po celém Polsku a Německu, Židovský pomocný výbor a různé úřady. V prvních letech po válce toho spoustu udělal Červený kříž a OSN měla jednotku pro pomoc a obnovu s týmem, který pátral po dětech. Díky nim jsme našli tebe, Liv. Pomohlo to tetování, které maminka dětem dělala do podpaží, a pár dětí se našlo, ale...“

„Ale Filipka mezi nimi nebyla,“ dokončila Ester. „Pak jsme si jedinou mysleli, že už jsme ji našli. Mysleli jsme si...“

„Dostala se k nám zpráva o jednom miminku,“ pokračoval Filip a držel svou ženu pevně za ruku. „Tou dobou teda už spíš o dítěti. Bylo to v roce 1950.“

„Pět let po válce?“

„Ano. A sedm let po tvém narození. A Filipčině. Už jsme úplně ztratili naději.“

„A pak?“

„To je jedno.“ Ester promluvila tvrdě a přísně, jako že nestrpí žádný jiný názor. „Nezáleží na tom, Olivie. Našli jsme se s Filipem, navzdory všemu, a našli jsme tebe a máme Mordyho a Bena. Máme být za co vděční, hlavně v porovnání s většinou lidí, které jsme znali... dřív. Stačí to.“

Podle jejího hlasu bylo Olivii jasné, že tím je celá věc uzavřená, ale slzy, které měla Ester v očích, svědčily o opaku. Byli šťastná rodina, to Olivie věděla, ale *nestačilo* to, tím si byla jistá a tolik si přála vědět toho o chybějící dceři víc.